

УДК 347.453: 631.173

Лізинг як пріоритетний інструмент запровадження інвестицій та інновацій на підприємствах АПК

Топішко Т.І., здобувач

Львівський національний аграрний університет

Анотація. Аналізується сучасний стан АПК. Розглядаються причини низької матеріально-технічної забезпеченості сільськогосподарських підприємств та можливості фінансування інноваційно-інвестиційного процесу із застосуванням лізингу.

Annotation. The modern state of agroindustrial complex is analysed. Reasons of low logistical support of agricultural enterprises and possibility of innovative investment process financing with application of leasing are examined.

Ключові слова: сільське господарство, матеріально-технічне забезпечення, інвестиції, лізинг.

Key words: agriculture, logistical support, investments, leasing.

Актуальність проблеми. Ринкова трансформація економіки України призвела до кризового стану АПК. Переважна більшість сільськогосподарських підприємств є збитковими. Стан матеріально-технічного забезпечення незадовільний. Основні засоби зношені на 90%. Дефіцит власних обігових коштів та недоступність банківських кредитів унеможлиблює здійснення навіть простого відтворення.

Для подолання такої ситуації потрібно стимулювати інноваційний шлях розвитку, забезпечити потужне фінансування інвестицій, всебічну державну підтримку галузі. Важливу роль у цьому процесі повинен відігравати лізинг. Цей інструмент інвестиційної діяльності корисний та ефективний для всіх учасників угоди. Лізингоотримувачі отримують у користування нову якісну техніку, оптимізують використання обігових коштів, використовують податкові переваги. Лізингодавці, у свою чергу, збільшують прибутки та розширюють свою діяльність. Для виробників сільськогосподарської техніки забезпечується надійний канал збуту, гарантоване фінансування та можливості вдосконалення

продукції у відповідності до вимог клієнтів. Тому лізингова діяльність повинна стати пріоритетом для аграріїв.

Ступінь розробки проблеми. Проблемам відтворення і оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств, розвитку лізингових відносин присвячені праці багатьох науковців, у т.ч. В.Г.Андрійчука, Н.М.Внукова, П.І.Гайдуцького, В.Л.Осецького, П.Т.Саблука, А.М.Турило та ін. Однак питання оновлення основного капіталу із використанням лізингу вивчено недостатньо. Потребують уточнення сутність лізингу, основні його форми і види, напрями удосконалення механізму стимулювання лізингової діяльності в сфері АПК.

Метою статті є аналіз стану матеріально-технічного забезпечення сільгоспвиробників та можливості оновлення його на інноваційній основі за допомогою лізингу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпеченість сільськогосподарських підприємств активною частиною основних засобів є незадовільною. Вона складає половину потреби, у т.ч. стосовно тракторів – 57%, зернозбиральних комбайнів – 51%, кукурудзозбиральних та бурякозбиральних комбайнів – 52%, ґрунтообробної та посівної техніки – 92% [1, С.6]. Навантаження на техніку в Україні не є оптимальним і перевищує аналогічні показники у розвинутих країнах у 5-10 разів (рис.1).

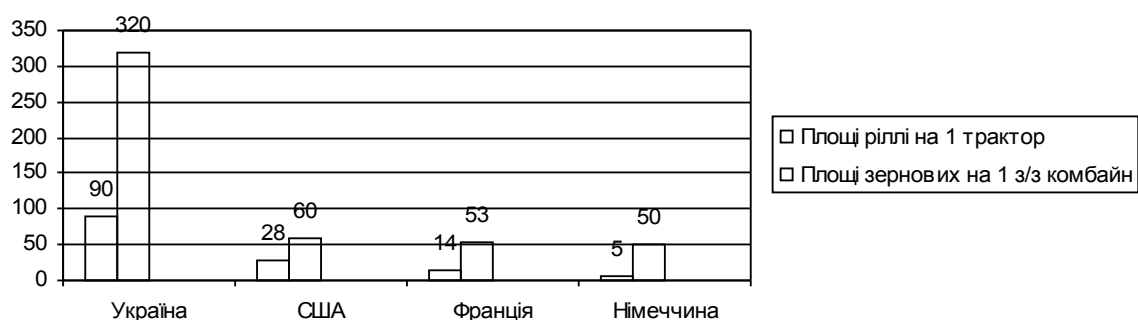

Рис. 1. Навантаження на одиницю сільськогосподарської техніки по окремих країнах світу, га [1, С.6].

За 1990-2006 рр. кількість тракторів зменшилася у 2,5 рази, комбайнів – у 2,4 рази, вантажних автомобілів – 2,2 рази (табл.1).

Парк тракторів, зернозбиральних комбайнів та вантажних автомобілів
в Україні (на кінець року; тис.шт.)¹

Роки	Трактори	Зернозбиральні комбайни	Вантажні автомобілі
1990	495	107	296
1995	469	91	278
2000	319	65	227
2001	296	61	209
2002	274	57	195
2003	251	54	177
2004	230	50	160
2005	217	47	147
2006	201	44	133

¹Джерело: [2, С.145]

Ступінь щорічного зносу основних засобів у десять разів перевищує їхнє оновлення. Відбулося руйнування майстерень для обслуговування та ремонту техніки, тваринницьких комплексів, соціальної інфраструктури. Це загрожує Україні повною деіндустріалізацією та перетворенням її на сировинний додаток розвинутих країн.

За оцінками економістів, щорічне постачання тракторів і комбайнів для простого відтворення повинно становити 30-35 тис.од. і 10 тис. од. відповідно. Фінансові можливості селян обмежуються можливостями закупівлі 7-8 тис. тракторів та 2-2,5 тис. комбайнів [3, С.30]. Накопичені залишки тракторів та зернозбиральних комбайнів на складах підприємств машинобудування свідчать про низький платоспроможний попит селян на дану техніку (табл.2).

Таблиця 2

Виробництво сільськогосподарської техніки в Україні
у 2004-2005 рр.¹

Види сільгосптехніки	2004р.		2005р.		Реалізовано у 2005р.	Наявність на складах
	всього	у % до 2003р.	всього	у % до 2004р.		
Трактори, шт.	3796	119	3739	98,5	3063	1211
Зернозбиральні комбайни, шт.	140	173	194	138,6	191	16
Запасні частини, млн.грн.	267,3	111	321,2	120	307,5	38,6

¹Джерело [1, С.8].

Виробники сільськогосподарської техніки не мають змоги нарощувати обсяги її випуску не тільки через накопичення нереалізованих її залишків на складах (тракторів 32% від випуску, зернозбиральних комбайнів – 8%). Також через те, що аграрії надають перевагу купівлі сільгоспмашин іноземного

виробництва, навіть вживаних, більш функціональних та енергоощадних, практичніших та простіших в експлуатації. Вітчизняна техніка має багато технічних вад, залишається ненадійною. Зростання обсягів виробництва запасних частин пов'язане із тим, що ремонту потребує практично вся ґрунтооброблювальна техніка, понад половина тракторів та майже кожен зернозбиральний комбайн.

Лізингові операції мають стати для виробників сільськогосподарської техніки перспективним каналом її реалізації. Лізинг забезпечує не тільки гарантований збут продукції, а й можливість наростити обсяги її випуску та удосконалення у тісній співпраці з покупцями відповідно до їхніх потреб.

Відновлення матеріально-технічної бази повинно стати пріоритетом для сільськогосподарських підприємств. Незадовільний стан основних засобів є однією з причин значних втрат врожаю. За оцінками науковців-аграріїв, в останні роки такі втрати становлять до 4 млн.т на рік [4, С.36]. Модернізація матеріально-технічної бази дозволяє зменшити втрати майже наполовину.

Складне фінансове становище аграріїв спонукає їх до пошуку зовнішніх джерел фінансування інвестицій, серед яких можна виокремити банківське кредитування, лізинг, кошти кредитних спілок, кредитування постачальників ресурсів, іноземні інвестиції, а також кредити приватних осіб.

Сільське господарство є однією з найбільш ризикованих галузей для фінансування. Це спричинено його залежністю від природних умов, наявністю тривалого циклу виробництва, відсутністю ліквідної застави. Фінансове становище більшості виробників є складним. Спостерігається значне коливання цін на сільськогосподарську продукцію, диспаритет цін тощо. Банківські кредити носять переважно короткостроковий характер (у середньому 5-7 місяців). Сільгоспвиробники можуть скористатися ними лише для закупівлі оборотних засобів (нафтопродуктів, насіння, добрив тощо).

У таких умовах нетрадиційним інструментом здійснення інвестиційної політики є лізинг. У сільському господарстві у даній сфері діяльності працюють 15 лізингових компаній. Найбільшим постачальником техніки є НАК

«Укראгролізинг». Фінансування державного лізингу проводиться в основному за кошти Державного бюджету. Щорічно на ці потреби витрачається понад 140 млн.грн. За весь період здійснення фінансового лізингу в АПК (1998-2007 рр). сільгосптоваровиробникам було поставлено майже 18,3 тис. од. техніки на суму 1,37 млрд. грн., у т.ч. енергонасиченої техніки: 5742 трактора на суму 491,6 млн. грн.; 952 зернозбиральний комбайн із жатками на суму 440,6 млн. грн.; 9,5 тис. од. ґрунтооброблювальної і посівної техніки на суму 204,6 млн. грн, а також 2,1 тис.од. іншої сільськогосподарської та переробної техніки і обладнання на суму 232,6 млн. грн [5]. Спостерігаються значні відмінності у кількості та вартості річних поставок у лізинг сільськогосподарської техніки.

Переваги лізингового фінансування ще недостатньо оцінені в Україні. У розвинутих країнах його частка в інвестиціях в основний капітал складає 30-35%. В Україні у 2005 р. питома вага сільськогосподарської техніки, отриманої на умовах лізингу, склала лише 6,9% від загальної вартості її придбання (табл.3).

Таблиця 3

Придбання сільськогосподарської техніки у 2004-2005 рр.

Вид техніки	Всього		На умовах лізингу		Питома вага лізингу у вартості придбаної техніки, %
	од.	тис.грн.	од.	тис.грн.	
у 2004р.					
Трактори	6 784	477 397	518	54 120	11,3
Зернозбиральні комбайни	1 861	676 196	219	192 005	28,4
Інша техніка	3 391	270 062	1 988	71 041	26,3
Разом	12 036	1 423 655	2 725	317 166	22,3
у 2005р.					
Трактори	8 574	760 569	447	55 746	7,3
Зернозбиральні комбайни	2 384	917 282	93	62 522	6,8
Інша техніка	3 337	645 523	731	41 543	6,4
Разом	14 295	2 323 374	1 271	159 811	6,9

Складено за [1, С.9]

Фінансовий лізинг надає ряд переваг для лізингоотримувачів:

- можливість придбати якісні нові основні засоби без відволікання із господарської діяльності значних коштів;

- сплатити авансовий платіж (як правило, від 20 до 30% вартості предмету лізингу) і негайно приступити до використання придбаного устаткування і, таким чином, генерувати грошовий потік з його участю;
- здійснювати виплати за гнучким графіком платежів, зручним для клієнта;
- використовувати податкові пільги;
- не витрачати час на здійснення страхування, державної реєстрації та інших передбачених законодавством дій. Усе це робить лізингодавець;
- зберігається можливість отримати кредит у банку, адже лізинг не є боргом і тому розширює джерела фінансування;
- створює передумови для використання коштів на інші поточні потреби.

Висновки. Пріоритетною сферою діяльності сільськогосподарських підприємств повинно стати відновлення матеріально-технічної бази, тому що основні засоби відпрацювали 2-3 нормативні строки експлуатації. В умовах, коли власних фінансових ресурсів не вистачає навіть на просте відтворення, аграрії повинні звернути увагу на лізинг. Він добре зарекомендував себе в подібних умовах у зарубіжних країнах. Лізингова угода вигідна для всіх її учасників. Однак без активної участі держави у регулюванні лізингових відносин обійтися неможливо. Необхідним є прийняття законодавчих актів, які врегулювали б лізингову діяльність.

Список використаних джерел

1. Техніка в сільському господарстві України // Лізинг в Україні. – 2007. - № 2. – С.6-9.
2. Статистичний щорічник України за 2006 рік. - К.: Консультант, 2007.
3. Шпак М. Фінансовий лізинг в АПК і джерела його фінансування // Агробізнес сьогодні. – 2005. - № 15. – С.30.
4. Чабан В.Г. Лізинг в АПК як інструмент запровадження інновацій // Економіка АПК. – 2006. - № 3. – С.34-39.
5. www.ukragroleasing.com.ua
6. www.leasing.org.ua